UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 4. **V Ljubljani**, 15. februvarja 1889. l. **XXIX. leto.**

Prisrčni cesarjev ogovor.

Svojim národom!

Najhuji udarec, ki je mogel zadeti očetovsko Moje srce, nenadomestljiva izguba Svojega drazega jedinega sina, napolnila je z naj globokejšo žalostjo Mene, Mojo rodbino in verne Moje národe. V notranjem ganjen, klanjam glavo Svojo v ponižnosti pred nezapopadljivim sklepom Božje previdnosti in prosim z národi Svojimi Vsegamogočnega, da dá Meni moč, da ne omagam v vestnem izpolnovanji Svojih vladarskih dolžnostij, temveč, da imajoč isti pravec pred očmí, katerega nespremenjeno nadaljevanje, kakor dosedaj, je v bodoče zagotovljeno, pogumno in zaupno vztrajamo v neprestanih prizadevanjih za občno blaginjo in ohranenje blagostij miru. Tolažilo Me je, da sem vedel, da Me v dneh najtrpkejše duševne bolesti obdaja vedno neomahljivo sočutje Mojih národov, ter sem dobil od vseh stranij, iz vseh krogov, od blizu in daleč, iz mest in z dežele najraznejših in najganljivejših izjav tega sočutja. Z notranjim priznanjem čutim, kako se vez mejsebojne ljubezni in zvestobe, katera veže Mene in rodbino Mojo, v urah težke skušnje le krepča in utrjuje, in tako Mi je potreba, v Svojem imenu, v imenu cesarice in kraljice, Svoje srčno ljubljene soproge, in potem v imenu jako potrte Svoje sinahe iz vsega srca zahvaliti se za vse te izjave ljubeznipolne soudeležbe naše žalosti. S to globoko čutjeno zahvalo prosim s Svojimi vernimi národi Božjo milostivo pomoč za nadaljno skupno delovanje z združenimi močmí za blaginjo domovine.

Na Dunaji, v 5. dan februvarja 1889.

Fran Josip l. r.

Kako naj učitelj pripomore, da bi se učiteljski stan bolj spoštoval?

Govoril pri učiteljski konferenciji v 16. dan jan. 1889. l. v Ljubljani **Franjo Lovšin.**

Prvak vseh slovenskih pedagogov, slavni A. Martin Slomšek, praví: „Učiteljski stan je težaven in potiven. — Kdor učiteljski stan prav spozná, njegovo ceno visoko spoštuje“. Po Slomšekovih besedah more torej učiteljski stan prav ceniti le isti, ki

pozná vzvišen poklic učiteljskega stanú. Smelo rečem, da ravno to poslednje se pogreša pri ljudstvu. Toda, ne le to, da ljudstvo ne pozná važne i vzvišene naloge našega stanú, temveč tudi učiteljstvo samo je dokaj krivo, da se ono ne spoštuje toliko, kolikor zahteva njegov vzvišeni poklic. Kako naj torej učitelj pripomore, da bi se učiteljski stan bolj spoštoval?

Učitelj naj išče pripomočkov v to v svojem poklicu in sicer ne le v svojem delovanji v šoli, temveč tudi zunaj šole. Da pripomore učiteljskemu stanu do večjega spoštovanja, služi mu v to tudi njegova izobraženost in da bi ne bila tako pičla njegova plača, tudi znatno njegovo denarno stanje.

Oglejmo si torej učiteljevo delovanje najprej v šoli, potem tudi zunaj šole, kolikor učitelj more povišati spoštovanje do svojega stanú.

Učitelj vzgojuje mladino. Učiteljeva naloga je, da si pridobí otroško naklonjenost in ljubezen, da tako pride po otroški srcih do src starišev. Otroci kolikor toliko vplivajo na stariše ter jih pridobé za svoje nazore. Učitelj si pa pridobí ljubezen in spoštovanje pri otrocih, ako jim je v pravem pomenu besede vzgojitelj ter jih po očetovsko vzgojuje in tudi ljubi kot svojo last. Učitelj mladino tudi poučuje. Če pa hoče, da ga bo mladina spoštovala in ljubila, mora biti vsekako potrpežljiv. S srdom in prenapetim strahovanjem si gotovo ne pridobí naklonjenosti pri mladini. Z dobrimi uspehi in napredki pri vzgoji in pouku raste tudi po vsem spoštovanje učiteljevo in sploh učiteljskega stanú. Kako je treba vzgojevati in poučevati mladino, o tem govorí šolska postava naslednje: „Nalog šole je, nravno-versko vzgojevati otroke in jih seznaniti s potrebnimi vednostmi za življenje.“ Kolikor večji uspeh doseže učitelj s svojo vzgojo in poukom pri mladini, tolikanj večje bode tudi njegovo spoštovanje pri ljudstvu, ki se učí iz učinkov dobre vzgoje pri otrocih spoznavati zmožnost učiteljevo in pri tem čislati poklic in nalogo učiteljskega stanú. Učitelj bodi torej svojemu poklicu vedno zvest, vesten, marljiv, nepristransk in vztrajen po besedah pesnikovih:

„Od zóra do mraka rosán in potán,
Ti lajšaj in slajšaj človeško terpljenje!
Ne plaši se znoja, ne straši se boja,
Dejanje ti ljubi, a boj se pokoja!“

Posebno pa naj učitelj privaja otroke na nravsko in versko življenje, na lepo vedênje, na red in snago ne le v šoli, ampak tudi domá; kajti ljudstvo ne more opazovati učitelja v šoli, ampak sodi ga le po tem, kar vidi in zapazi pri otrocih na ulici in domá.

Učitelj naj bode zunaj šole pravi izobraževatelj národa, v obče odraslega ljudstva. Kot taki je prisiljen občevati s priprostim ljudstvom in kot izobraženec moralično primoran podajati národu omiko in izobraženost. Ljudstvo si gotovo v čast šteje, če sme občevati z omikanim učiteljem. Učitelj pa vender mora vsekako, ako je tudi prijazen s priprostim národom, vedno zavzemati višje mesto, kakor ljudstvo, s katerim ima opraviti. Napačno je, če učitelj poseda z vinskimi brati in če celó za kupico vina prodá svojo avtoriteto.

Kdor meni, da pri vinskih duhovih pospešuje čast in spoštovanje do učiteljskega stanú, ta je gotovo na napačni poti.

Kdo morda poreče: Če s tem kaj ne opravim, poslužim se drugega sredstva in to naj bode, da preziram priprosto ljudstvo. Je li to pravo? Nikakor ne; kajti iz ene pogubonosne krajnosti padel si v drugo, ki ni nič manj pogubonosna od prejšnje. Poglejmo li, kaj žanje učitelj za to, da se ogiblje ljudstva in ga celó prezira. Ne pridobí si le, kakor izkušnja učí, samo zaničevalnih pogledov in zasmehovanja, ampak nakoplje si tudi dokaj sovraštva in to ne na kvar le sebi, temveč učiteljstvu sploh. Učitelj naj tedaj hodi po srednji poti. Občeva naj z ljudstvom tolikanj, da si ohrani pri tem svojo

avtoriteto. Ni vselej lehko to, če omikani človek občeva s priprostim človekom; kajti on mora vedno govoriti o tem, kar prostega človeka zanima in v to svrho mu ravno služi znanost v kmetijstvu, zlasti o sadjereji, s katerim poukom pripomore gmotnemu stanju kmetskega stanú do višje povzdige. Le s trudom in neumornim delovanjem tudi zunaj šole moremo ljudstvo poučiti o veljavi učiteljskega stanú in s tem priboriti učiteljstvu častno, njemu primerno mesto med drugimi stanovi. Nikdar naj torej učitelj ne pozabi, da je učitelj, in naj bode užé kjerkoli si bodi; en sam prestopek pri njegovem poklicu ga lehko v propad pahne.

„Slab glas seže v deveto vas", a težko se pride do dobrega glasú. Učitelj bodi tedaj ne le vedno trezen, nravstven, značajen, pravičen in vesten, pa tudi nabožen, domoljuben, zadovoljen s svojim stanom, ponosen na svoj poklic, pri tem pa tudi ponižen, prijazen, potrpežljiv in postrežljiv, pravi sočutnik do národa in tudi prijatelj z duhovskim stanom; kajti s tem poslednjim ima učitelj nekako vkupen poklic, da skrbí za vzgojo mladine in da pospešuje splošno blagostanje. Ravno ta dva stanova sta največ edina, po katerih prosto ljudstvo dospè do višje omike. Torej vzajemnega delovanja učiteljstva z duhovstvom je povsod treba. Izkušnja jasno učí, da ljudstvo kaj rado učitelja sodi po tem, kako se vjema z duhovstvom in po tem si tudi navadno ustvarja svoje presodke o učiteljstvu v obče.

Kakor sem užé omenil, zahteva šolska postava, da učitelj vzgoja mladino versko-nravno. Da pa to učitelj more doseči, mora biti tudi sam versko-nravstven. Ljudstvo na Kranjskem in tudi sploh po Slovenskem je pobožno ljudstvo. Kakor mora učitelj tedaj vzvišen biti nad prostim ljudstvom, kar se tiče omike, isto tako mora ljudstvo nadvladati v versko-nravstvenem oziru. Le na ta način se odprè učiteljstvu prava pot do dolžnega mu spoštovanja.

Nadalje naj še nekaj opomnim o izobraževanji učiteljstva. Učitelj naj ne bode zadovoljen s tem, kar seboj prinese iz učiteljskega izobraževališča. Izobraževati se mora dalje in sicer neprenehoma, dokler je mlad in užé star. Neveden in v omiki zaostali učitelj ne dela častí učiteljskemu stanu. Učitelj naj krepko koraka z duhom časa in naj ne zamudí nobene prilike v to, da se primerno izomika za svoj stau. Le po tej poti si pridobiva in utrdi veljavo in spoštovanje pri národu.

Omenjam še nekoliko o učiteljstvu samem; menim namreč o kolegijalnosti med učiteljstvom. Vedno in kaj pogosto se ponavlja in prav toplo priporoča, da bodimo složni in kolegijalni. Toda bob v steno! Nesloga ali še celó grd zavid, ki preide v ostudno obrekovanje in spodkopovanje dobrega imena svojega sotrudnika se rado pokaže zlasti o priliki, ko se oddajajo boljše in častne službe. Tù si marsikateri nasprotnik omisli črna očala, skoz katera presojuje svojega tekmeca. Ni mu dosti, da odkriva le istinite pregreške svojega sotekmeca, pridružiti mora tem še tudi izmišljenih napak in tako s svojim črnim početjem mandrá spoštovanje do učiteljskega stanú. Žalostno! Prva naloga vsakemu stanu in tudi učiteljstvu je tedaj ta, da spoštujemo naj prej samega sebe in nato šele zahtevamo, da drugi naš stan spoštujejo. Tù veljá pregovor: „Sloga jači, nesloga tlači".

Konečno oziramo se še na nek važen faktor, ki zeló vpliva na spoštovanje učiteljevo, in to je materijalno stanje učiteljskega stanú. Svet učitelja največ slabo plačuje. Žalibog, da je to tudi istina pri nas na Kranjskem. Učiteljska plača je marsikje hlapčevska plača. Kako grozno se je užé marsikdo opekel stopivši iz pripravnice poln zlatih nad in idejalnih nazorov v realno žalostno kruhoborstvo. Lakota in ubožnost ponudite se mu v tem vzvišenem stanu kot nadležni spremljevalki celó do hladne gomile. Pač žalostno, toda dokaj resnično. Da ni učitelju vzvišen njegov poklic vodilo in tolažilo na

tem težavnem potu, polastiti bi se ga morala nezadovoljnost in mržnja do vsakega večjega delovanja. Taki žalostni nasledki pa ne bi le njega zadeli, temuč ž njim tudi ljudstvo sploh. Ako hoče učitelj svojemu stanu primerno živeti, mora zabresti v dolgove. Dolg pa ne daje spoštovanja in tudi ne veljave. Užé Prešéren pravi: „Da le petica dá ime sloveče, da človek toliko veljá, kar plača".

Temu opomoči pa ní mogoče drugače, kakor da se učiteljem zvikša plača vsaj toliko, da bodo brez velikih skrbí za najprve potrebe mogeli živeti in delovati v svojem stanu. Z izboljšanjem slabega in gmotnega materijalnega stanja pa gotovo dospè potem učiteljstvo do zaželjenega in primernega mu spoštovanja.

Učiteljski stan, vzvišen stan,
Biti vsikdar mora spoštovan!

V to nam pomozi Bog in naša vztrajnost!

Domača vzgoja.

Piše **Jakob Dimnik.**

(Dalje.)

9.

Ker so stariši otroku prvi vzgojitelji, je torej kraj njihovega bivanja domača hiša, prvo a tudi najvažnejše vzgojišče. Ako so domače razmere take, kakeršne morajo biti v krščanski rodovini, si kar ne moremo misliti boljšega, primernejšega vzgojnega zavoda, zlasti prva otrokova leta, kakor je domača hiša, obitelj. Tukaj se uporabljajo vsa vzgojna sredstva: vzgled, privada, pouk, strahovanje itd.; v rodovini se druži telesna vzreja z duševno. Otroku je domača hiša vzgojilnica in tudi učilnica. Prihodnja sreča ali nesreča otrokova sloní torej na domači vzgoji. Kar oče in mati storita za krščansko vzgojo, ni nikdar prazno delo; a težko, težko je pozneje namestiti, kar ta dva zamudita.

Domača hiša je še takrat otroku naj imenitnejše vzgojišče, ko hodi v šolo; kajti tudi tista leta še ostane vzgoja otrok starišem pravica in dolžnost.

Dobra domača vzgoja je zeló potrebna, še zlasti pa dandanes, ko toliko nevarnosti in zapeljevanja preží na otroka. Otrok, ki je domá dobro krščansko vzgojen, se more vsem poznejim nevarnostim ustavljati. Dobra domača vzgoja je otroku vse poznejše življenje najčvrstejša zaslomba.

Tudi za učitelja je zeló važno, kako se otrok domá vzgojuje. Učitelj mora nadaljevati, kar je pričela domača hiša; a kako more sezidati lepo poslopje krščanske vzgoje, ako je črviva, slaba podloga, t. j. domača vzgoja. Le tam je učenec vzprejemljiv za šolsko vzgojo in veselo napreduje tudi pri pouku, kjer užé oče in mati storita svojo dolžnost in otroka vadita pokorščine, pridnosti, pazljivosti itd. Domača hiša mora tudi vseskozi podpirati učitelja pri vsem njegovem blagem prizadevanju, ker šola svojo namero zvršuje le tam, kjer je lepa edinost med njo in rodovino. Kakor pa povsod domača vzgoja škodo trpí, kjer oče in mati živita v razporu, tako se tudi v taki občini ne more kaj posebnega doseči pri vzgoji in pouku, kjer učitelji in stariši niso složni. Tudi tù veljá: „Sloga jači, nesloga tlači!"